

Rauscher Béla

(Komját, 1858. 10. 20. – Székesfehérvár 1940. 02. 16.)

Összeállította: Dr. Honty Katalin

Középiskoláit Bécsben és Pozsonyban végezte, gépészmérnöki oklevelet Bécsben nyert. Tanulmányainak befejeztével a Déli vasút szolgálatába lépett. 1890. Székesfehérvárra került, ahol felépítette és megszervezte a Déli vasút műhelyét és ennek élén állt egészen nyugdíjbavonulásáig.

1919. a Ferenc József-rend tiszti keresztjét és a Medside-rendet kapta meg. Tevékeny részt vesz a város közeletében, városi képviselőtestület tagja, megyei gépészeti és az államépítészet hivatalos gépészeti szakértője, a Mérnök-egylet tb. elnöke, a Tűzoltószöv. tb. alelnöke, stb. Értékes szakcikkei a helyi lapokban és a fővárosi folyóiratokban jelentek meg. Megszervezte a székesfehérvári Mérnök-Egyesületet s annak hosszú éveken át elnöke volt.

Rauscher Béla 1858. október 20-án született a felvidéki Kis-Nyitra parján fekvő Komját településen. A középiskoláit Bécsben és Pozsonyban végezte, majd a gépészmérnöki oklevelet Bécsben szerezte meg. A tanulmányainak befejeztével, mint déli vasúti mérnök kezdte meg a pályáját és 1880-tól Nagykanizsán a Fűtőház vezetőjeként tevékenykedett, majd 1890-ben Székesfehérvárra került. A székesfehérvári kinevezését megelőzően – tapasztalatok megszerzése céljából – két évet a bécsi vasúti javító műhelyben töltött.

Bravits Irmával kötött házasságából két gyermekük született: Rauscher Irma Luyza (*1887 Nagykanizsa) és Rauscher Béla Albin János (*1892 Székesfehérvár).

A székesfehérvári mérnöki tevékenysége kezdetén Rauscher Béla szervezte meg és építette fel a Déli Vaspálya Társaság akkor első és egyetlen magyarországi javító műhelyét, majd ennek az élén állt 1892-től egészen a nyugdíjba vonulásáig (1918). 1919-ben a Ferenc József-rend tiszti keresztje kitüntetését nyerte el.

A Császári és Királyi Szabadalmazott Vaspálya Társaság (1858, röviden Déli Vasút) létrejötte után hamarosan, már 1860-ban a székesfehérvári vasútállomás (indóház) is elkészült, és ez indokoltá tette egy állandó műhely megnyitását is, amire végül 1892-ben került sor. A székesfehérvári Vasúti Javító műhely megszervezése, létrehozása és annak az igazgatása igen komoly szakmai feladatot jelentettek az azt irányító fiatal mérnök, Rauscher Béla számára. A műhely kezdetben 3 egységet, így a mozdonyjavítót, kocsiszerezőt és közös segédműhelyt jelentette, és az alkalmazottak létszáma csupán 70 fő volt. A vasútvonalak fejlesztésével azonban a műhely is folyamatosan bővült, az alkalmazottak létszáma 1899-re 304-re emelkedett és egy évtizeddel később a műhelylétszám már 485 fő volt. A javítási igények növekedtével a telephely mérete és a gépparkja is tovább bővült, és így az a XX. század 10-es éveiben már évente 120 mozdony, 1240 személykocsi, valamint 2500 tehervagon javítására volt alkalmas. A telep ekkor már 530-540 munkást foglalkoztatott, és a város legnagyobb munkaadói közé tartozott. Az I. világháború küszöbén a telep vágányain egyszerre 16 mozdonyt és 200 személykocsit tudtak tárolni és javítani. A háborús időszakban ideiglenes hadiüzemként a gránátgyártás volt a fő profil, ami a harcok miatt jelentősen megfogyatkozott létszámú munkásság erejét teljesen lekötötte és így javításokra szinte alig volt lehetőség. A helyzetet méginkább súlyosbította, hogy a telep egy részét hadikórházzá alakították. Rauscher Béla nyugdíjba vonulását (1918) követően 1921-től Peuser (Pálos) Lajos került a műhely élére, akinek köszönhetően az 1922-ben a már 800 munkást foglalkoztató „cég” szerencsésen túlélte a gazdasági válságot.

A Járműjavító Műhely fontos szerepet vállalt a város kulturális és sportéletében is. Ahol 1893-ban alakult meg a vasúti alkalmazottak és nyugdíjasok által alapított Déli Vasúti Műhely Dal- és Zeneegylet, a később MÁV Énekkar nevet viselő dalárda, aminek alapszabályait 40 évvel később, 1933-ban újították meg, ekkor a védnöke továbbra is Rauscher Béla volt. A Műhely dolgozóinak sporttevékenységére is nagy hangsúlyt helyezett, amit az 1909-es alapítású Székesfehérvári Déli Vasúti Testedző Kör, illetve a Székesfehérvári Déli Vasúti Műhelymunkások Testedző Körének alapítása követett 1910-ben. A Vasutas Sportkör – különböző neveken (DVSC, majd MÁV Előre) és számos szakosztállyal – évtizedeken át vett részt az ország sporttörténetének az alakulásában, és mint a város legrégebbi sportegyesülete, fennállásának 100. évfordulóját 2009-ben ünnepelte meg Székesfehérvár közönsége.

Rauscher Béla különösen nagy gondot fordított a Vasúti Javítóműhelyben dolgozó, egyre bővülő számú alkalmazott életvitelére és lakáshelyzetük kedvező kialakításának a megoldására. Mint törvényhatósági bizottsági tag a városi hatóságoknál még 1901-ben kérelmezte, hogy az egykori Jezsuita dűlőben munkástelepet létesítsenek számukra. A vasúti munkások számának gyors növekedése folytán a későbbi években a vasútállomással szemközti területen lévő szántóföldeken is telkeket alakítottak ki, évtizedek során ebből a területből nőtt ki a később, többnyire vasutascsaládok által lakott Búrtelep városrész.

Rauscher Bélát a Járműjavító Műhelybeli utódjához, Peuser (Pálos) Lajoshoz egy élethosszan át tartó szoros szakmai és emberi barátság fűzte, ami az igen hasonló mérnöki és szociális gondolkodásmódjukból fakadt. Az 1920-as évek kezdetén ipari gépek, üzemi berendezések vétele és eladása céljából közös műszaki irodát is létesítettek (Rauscher Béla és Peuser Lajos gépészmérnökök: Műszaki Iroda, Székesfehérvár).

Már a székesfehérvári tartózkodásának a kezdetétől Rauscher Béla tevékeny részt vállalt a város közéletében. Így – Havranek Antal és Schnetzer Nándor mellett – tagja volt a magyar ipar fejlődését és életrevalóságát bemutatni kívánó, 1906-ban rendezett ipari kiállítás szervező bizottságának. Később számos területen tevékenykedett, többek között mint a városi képviselőtestület tagja, megyei gépészeti és az államépítészeti hivatalos gépészeti szakértője, a Mérnök-egylet elnöke, majd tb. elnöke, a Tűzoltószöv. tb. alelnöke, stb. Értékes szakkik-kei a helyi lapokban és a fővárosi folyóiratokban jelentek meg.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Székesfehérvári Osztályának a megszervezése is az ő nevéhez fűződik, melynek az alakuló gyűlését 1910. december 8-án tartották. A Magyar Mérnök-Egylet néven 1867-ben alakult, majd 1872-től Magyar Mérnök- és Építész-Egylet néven működő szervezetnek fiatal kora, 1886 óta volt tagja. Az 1911. október 15-én, a Megyeház dísztermében tartott avató közgyűlésen a vidéki osztályok képviselőin kívül Saára Sándor polgármester és számos rangos közéleti személyiség is részt vett. Az ünnepi ülés Rauscher Béla elnöki megnyitójával vette kezdetét, melyben a mérnöki gondolkodás és tudomány évszázadokat felölelő szerepét emelte ki és hangsúlyozta, hogy az ország fejlődésének érdekében különösen fontos az akkor már 44 éves Magyar Mérnök- és Építész Egylet vidéki osztályainak, közöttük a székesfehérvárinak a megalakulása is. A megnyitón elhangzott szavait Kájlinger Mihály egyesületi elnök, majd a kor két kiváló mérnökének, Pfeifer Ignácnak és Forbáth Imrének a beszédei követték, az utóbbi egy éppen akkor aktuális témáról, Székesfehérvár szab. kir. város vízellátásának és csatornázásának a kérdéséről szólt. A résztvevők nagyszámú csoportja ezt követően Székesfehérvár nevezetességeit tekintette meg, amit a Szent István teremben tartott díszebéd követett, ahol a "Modern Magyarország" jelszavát hirdetve gróf Széchenyi Viktor főispán pohárköszöntőjében kiemelte, hogy csak a mérnöki tevékenység az, ami az országot a haladás "harcvo-

nalába" tudja vinni. A város rangos eseményét az Egyleti Közlöny terjedelmes cikksorozatban méltatta (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye XLV. kötet 43. szám, 527-529., 531-533. és 540-541. oldalak, 1911.).

A Székesfehérvári Osztály életét Rauscher Béla az következő években is rendkívül aktívan szervezte, különös figyelmet szentelve a város mindenkor aktuális mérnöki problémáinak a megoldására. Ebből a szempontból különösen az 1912-év volt mozgalmas, amikor az Osztályüléseken elhangzott előadások többek között a város vízvezetékének és a vízellátás díjszabása témájával foglalkoztak, illetőleg Winkler Vilmos városi főmérnök a közbűvóhíd építéséről beérkezett terveket és azok költségigényét ismertette. A Székesfehérvári Osztály gyakran szervezett szakmai kirándolásokat, közöttük szerepelt az Aszalvölgyben épülő városi vízszolgáltató telep megtekintése is. A városi mérnöktársadalom szociális kapcsolatának az ápolására a rendszeresen megtartott Osztályüléseket, vagy a szakmai előadásokat többnyire társasvacsora követte. Mindezekről az eseményekről a Mérnökegylet Közlönye is beszámolt. A Székesfehérvári Osztály a város neves szülöttének, Ybl Miklós születésének 100. évfordulóján, 1914. április 6-án felolvasó estét tartott, ahol a neves építész méltató emlékbeszédet Rauscher Béla tartotta. Aki a Mérnökegylet elnöki funkciójából egy évtized múltán, 1924-ben lépett vissza, de mint az Egyleti Tanácsba delegált tag, még 1933-ban is szerepet vállalt. Az Egylet alapításának 70. évfordulóján 1937-ben, – mint 51 éves tagsággal rendelkezőt – arany-émléklappal tüntették ki.

Rauscher Béla sokoldalú és igen aktív közéleti tevékenysége között szerepelt még Székesfehérvári Múzeumegyesület munkájában való részvétel is, ahol támogatóként és választmányi tagként tevékenykedett, emellett az 1926-ban létesült Vasútvidéki Egyházközség munkájában is részt vett, ahol az 1930-as évektől a világi elnök tisztséget töltötte be. Mint említettük, Székesfehérvár Városi Közgyűlésnek 30 éven át volt tagja. A családjával 1938-ban Székesfehérváron a Kuthy József utca 7. sz. alatti házban élt.

1940 februárjában hunyt el Székesfehérváron, és ebből az alkalomból a városban, de különösen a Javítóműhelyben végzett tevékenységét a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye az alábbi szavakkal méltatta:

"Rauscher Béla okl gépészmérnök, nyug. máv igazgatóhelyettes e napokban hunyt el Székesfehérváron 82 éves korában. Mint Déliavasúti mérnök kezdte meg pályáját, azután Nagykanizsán fűtőházi főnök, majd mintegy másfél évtizedig a Déli-Vaspálya Társaság egyetlen magyarországi javítóműhelyének vezetője.* Az ő nevéhez fűződik annak a korszerűsítése, a berendezésének és teljesítőképességének a kor színvonalára történő emelése. Szociális érzéke és nagy technikai tudása balesetelhárító berendezések létesítésére készítették, amelyek a maguk nemében mintaszerűek voltak. Munkásainak az érdekeit a szíven hordta, kis és nagy bajaikban egyaránt támogatta őket. A gondjaira bízott intézménynek és személyzetének valóságos atyja volt. Jelentős szerepet vitt Székesfehérvár városa társadalmi és közéletében is. Mint törvényhatósági bizottsági tag, a technikai alkotások egész sora létesítésében fáradhatatlan buzgalommal és ideális elgondolásaival működött közre. Sok érdeme van a villamosmű és különböző egyéb közművek létrehozásában. (Vízvezeték, csatornázás, gázgyár stb.) Meleg szeretettel karolta fel a műszaki kar érdekeit és kartársi lelkesedéssel és szeretettel alapította meg – sok nehézség leküzdése után – az 1910. évben egyletünk székesfehérvári osztályát, melynek mintegy 12 éven át volt maradandó érdemeiket szerzett fáradhatatlan elnöke. Érdemei elismerésül a székesfehérvári osztály tiszteletbeli tagjának választotta meg. Anyaegyletünknek az 1886. év óta volt a tagja, az 1937. évi rendes közgyűlés aranyémléklappal tüntette ki. Halálát családja és előkelő rokonságán kívül Székesfehérvár egész társadalma, a mű-

szaki kar és számos jó barátja, ismerőse gyászolják." (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye LXXIV. kötet 17-18. szám 102. old., 1940. április 28.) *Ez az adat téves, a székesfehérvári Javítóműhelyt Rauscher Béla 1892-1918 között, azaz két és fél évtizeden át igazgatta.

Forrás:

1./ *A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1910-1944*

2./ *Takács László: 75 év története. Rövid összefoglalás a Székesfehérvári MÁV Járműjavító üzem történetéről. MÁV Járműjavító Üzem, Székesfehérvár 1968*

3./ *Varga Károly: Vasúti Járműjavító üzemek története. Magyar Államvasútak Rt., Budapest 2005*

4./ *Google: R-MTDA (Magyar Társadalomtudományok Digitális Archivuma)*

5./ *Farkas Gábor-Szalai Károly: A Vasútvidék története. Székesfehérvár 2006, Rauscher Béláról lásd a 33, 58, 65 és a 82. oldalakon*

6./ *Lehotzki Ildikó-Váczai Márk: Gép testben gép lélek. Helyi Érték Közéleti Magazin Székesfehérvár, III. évf 1. szám 28. old. 2016*

7./ *Honty Katalin: Peuser (Pálós) Lajos és Családja. Kézirat, Steinach/Svájc, 2016*